

Faster Karin berättar

Hur många gånger under åren jag gått till Karin, går nog inte att räkna. De är oräkneliga. Hon berättade ofta om saker hon varit med om från det hon var liten flicka tills nu på äldre dagar. Det liv som hon berättade om och som alla levde på den tiden betraktas av ungdomar idag närmast som sagor.

Hon föddes som sjunde barn av åtta. De var många i den lilla stugan. Minnena hon berättade om blev många då flera hushåll bodde där. Tre familjer i en stuga med två rum, där Karin och den familjen var i det största rummet. Faderns mor och bror, systemn och hennes man med barn bodde i kammaren. Där fanns en öppen spis där alla familjerna lagade maten. Bakugn fanns ju också förstås som i de flesta boningshus på den tiden. Var sov då alla i stugan? Det var ju två vuxna och barn i köket och fyra vuxna och barn i kammaren, så att få ligga ensam i en säng var inte att tänka på. Där fanns en stor säng, som var utdragbar så att fyra barn kunde ligga tvärs över, brukade Karin nämna med ett skratt. ”Tänk om någon skulle bo så här nu,” sa hon många gånger och skrattade åt det.

"Tromben" Krång Anders Andersson och Trapp Anna Olsdotter och barnen, Anders, Sven, Manne och Anna i övre raden. Märta i faderns knä, Karin mellan föräldrarna och Emma till höger. Karl var inte hemma när kortet togs. Foto: Masnis Anders Jönsson.

Systemen till fadern och hennes man byggde i början på 20-talet ett stort hus på mark intill och flyttade in där så fort ett rum var färdigt.

Skjuts till skolan var inte att tänka på för barnen, alla gick dit. Vintertid kunde vägarna vara dåligt plogade så det var att pulsa i snön. Barnen från byarna i söder gick ju förbi, de äldsta först och de yngre kom efter i en lång rad, det fanns många barn i gårdarna då. Var det kallt eller regnade, kunde de långväga barnen och även de vuxna som hade vägarna förbi få komma in och värma sig eller torka kläderna en stund innan de fortsatte. Det kunde vara rätt trångt i stugan ibland. Några år in på 30-talet byggdes stugan om och fick en övervåning. Då hade de äldsta barnen flyttat till andra bostäder, så nu blev det gott om plats i stugan.

De lärare Karin nämnde från skoltiden var Brutär Mas Larsson och Anna-Maria, Anna-Maria var lärarinna de första åren och Brutär Mas tjänstgjorde i folkskolan. Mas tyckte hon inte var särskilt rättvis då han skiljde på barn från enkla hem och bättre bemedlade hem.

Till Mångberg flyttades det med djuren varje sommar. Där bodde man på den gård som modern kom från och farmor fanns på en gård intill. Det var inga långa friarvägar för ungdomarna då. Många träffades i granngårdarna på fåbodarna eller i gårdarna intill på ön. På moderns gård bodde också hennes broder med familj på somrarna. Berättelser om att följa med äldre kvinnor ut i skogen och valla kor var något som hon ofta nämnde. Väster om Mångsjön var en tur de ofta gick likaså österut ner mot Siljan.

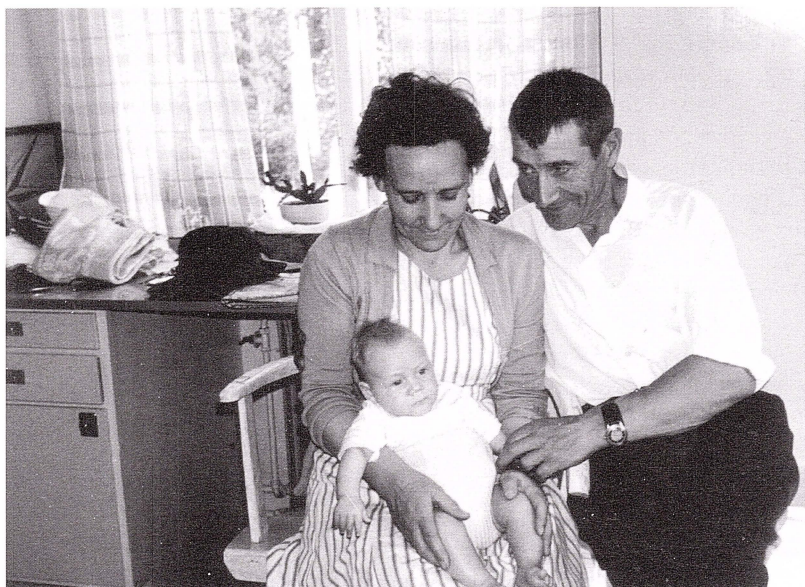
Karin var nog åtta-tio år då hon fick följa med mycket äldre kvinnor på vallning i skogarna och talade ofta om att hon inte tyckte om det utan hellre hade varit hemma vid gården och fått göra något annat.

Hos farmodern var det mera att syssla med och där fick hon lära sig laga mat av det som fanns.

Många enkla maträtter var vanliga som att koka kött, klimp, ”mjokgröt” och annat gott av det lilla som bjöds. Modern var inte så intresserad av matlagning och att hushålla med det sovel som fanns. Det märks av följande lilla historia som Karin ofta berättade från barnaåren. Det hade slaktats en gris på gården och modern lade ett stort stycke kött i grytan och satte till kokning. Fadern kom in och tyckte det var oförsvarligt att på det hr viset slösa på köttet, som skulle räcka långt, men fick bara svaret: ”Inte ska vi väl svälta både när vi har att äta och när vi är utan”. Att om vintrarna vara med i skogen som kocka var ett vanligt arbete för kvinnor ända tills in på 50-talet. ”Musåbättjän” och flera andra platser pratade hon ofta om.

I början på 40-talet träffade Karin sin man Anders och de blev gifta och fick två barn. Några år senare byggde de sig ett hus en bit ifrån Karins föräldrahem.

Karin lärde sig att baka tunnbröd i unga år och var mycket upptagen med det höst

Karin och Anders med ett av barnbarnen i knät.

och vår. Hon fick i början vara med erfarna bagerskor och lära sig baka ut ämnet som sedan en ”sturbagerska” bakade klart. Karin fick mera erfarenhet av bakningen och kunde efterhand baka ut den stora kakan och fick överta det svåraste arbetet vid bakning, nämligen det att knåda till degen och grädda brödet. Hur många dagar höst och vår hon bakade i gårdarna kunde hon då inte räkna ut. Det bakades ju 3-4 dagar i varje gård och i gårdar där många bodde bakades ofta en hel vecka.

Karin med nygräddad tunnbrödsbaka.

Att vara med på bakning för turister var något som alla bakningskunniga kvinnor på orten deltog i. Tänka sig att stå i en varm bagarstuga mitt i sommaren och

baka, det var varmt det, med alla som trängdes i stugan för att se hur bakningen gick till. Här var Karin med, åtminstone två dagar i veckan och det kunde bli flera dagar i veckan flera gånger på sommaren. Bakningen för turisterna slutade efterhand för de som orkade baka tunnbrödet blev ju färre för varje år. Om bakningen för turisterna hade Karin många mustiga berättelser, de flesta mycket vågade och otryckbara. Många frågor var dag om vad brödet bakades av var vanliga och de fick reda på att det var potatis och kornmjöl. Det var inte många som nöjde sig med det svaret, det måste ju vara jäst, salt och något degspad i, det gick inte att få besökarna att förstå att det var inget annat än potatis och kornmjöl. Tänk vilket arbete kvinnorna som var tunnbrödsbagerskor gjorde, att först göra mat till hushållet, ut och sköta djuren, få iväg barnen till skolan, baka tunnbröd mellan åtta på morgonen och sex på kvällen, sedan hem och göra samma arbete på kvällen. Ändå hann många av dem både sticka, virka och väva.

Öka förbrödringen på jobbet. Spela 10-veckors Lotto tillsammans.

Karin, Kall Kari och Sol Mia bakar. Den här bilden fanns en tid uppsatt i Stockholms tunnelbana och i Stockholmsbussarna.

Karin bakade vidare i gårdarna och även i den egna bagarstugan tillsammans med en syster och flera andra kvinnor.

Kurser i tunnbrödsbakning höll också Karin hemma i bagarstugan i huset

där hon bodde. Studieförbundet Vuxenskolan arrangerade och Karin undervisade många intresserade elever i bakningens konst. Kurserna, som rönt stort intresse, hölls i tre till fyra omgångar var dag i många veckor både höst och vår i flera år, men idag är det inte många av kursdeltagarna som fortfarande bakar tunnbröd. Bakning höll hon på med ända tills orken tröt.

Vävning var också ett arbete som tog mycket av hennes tid, en tid vävde hon ihop med Sarjons Emma, som då hade vävstuga i "Linkis". Det berättade hon många gånger om för det hade tydligen varit många roliga episoder där. Till cykeltävlingarna vid midsomrarna gjorde hon en slags vepa med texten "Soldvarvi" eller "Solleröloppet" och med året invävt i vepan. En midsommar valde en av bröderna Fåglum en vepa vid prisutdelningen och kom personligen fram till Karin och tackade. Även hos Johnssons hemslöjd har hon suttit vid vävstolar, tillsammans med andra. Många trasmattor och även gardiner vävdes.

Vid bildandet av Sollerö pensionärsförening var Karin och hennes man Anders en av de drivande krafterna, där danser i Idrottsparken, resor, auktioner och

En vanlig syn, Karin i vävstolen.

många andra aktiviteter stod på programmet. Hon brukade berätta om en karl från Falun som ringde och frågade om vädret till kvällens dans. När han ringde regnade det för fullt. Han sade, att om det blir fint till kvällen så kommer han och flera billaster. Karin svarade, jag ringer och beställer så att det slutar regna klockan fyra. Kvällen kom och vackra vädret också, så när dansen börjat kom en herre fram till henne med ett papper och en penna och ville ha telefonnumret till vädergubben.

Bekanta och grannar har samlats hos Karin och Anders sedan lång tid tillbaka. De senaste tio åren har Karin samlat ihop oss en gång varje månad och vi har fått njuta av hennes goda mat. Klimp stod för det mesta på matsedeln, ”mysuklabb”, lutfisk, ”mjokgröt”, grynkorn m.m. var andra maträtter vi har kunnat äta med god aptit hos henne.

Här är Karin vid klimpgrytan.

Hos Karin och Anders samlades man ofta för att bara prata och ha sällskap av varandra.

Karin skulle fyllt 90 år i sommar just innan årets bok kommer ut. Nu gick det inte så, utan nu får hon läsa den från ovan där.

Ullas Arne Andersson